

Kukor Ferenc

Könyvtár 2.0 a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban

Magyarország legnagyobb közkönyvtárában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban (FSZEK) a fogalom megjelenéséhez képest elég korán, 2006 késő őszen elkezdődött a web 2.0-nak nevezett alkalmazások bevezetése. Bizonyos esetekben a különböző alkalmazások kombinálódnak. Az RSS szolgáltatás lehetősége a könyvtár portáljának a része, minden más említett szoftver nyílt forráskódú, azaz nem terheli a könyvtár költségvetését.

A könyvtár 2.0 fogalma nagyon friss. *Michael Casey* vezette be a szakkifejezést 2005 szeptemberében a „Library Crunch” című blogjában¹, az egyik első publikáció pedig *Jack Maness* nevéhez köthető². Már 2005 októberétől publikált a témában *Paul Miller*³. Mind *Maness* a hivatkozott cikkben, mind *Miller* megerősíti *Casey* elsőségét⁴. Ugyancsak 2005-ben használta a fogalmat *Ken Chad* azon cikkében, amelyben azt taglalja, hogyan felelnek meg a könyvtárak az internet következő generációjának, azaz a web 2.0-nak.⁵ Ez év novemberében *Miller* és *Chad* közösen publikált a témáról.⁶ A fogalom már korábban is felbukkant⁷, de mint egy futurisztikus riport címe, aminek semmi köze a szavak egyezésén túl a fogalomkörhöz. Magyarországon összefoglalóan a *KIT Hírlevélben Mikulás Gábor* és *Takács Dániel* írt erről először *Könyvtár 2.0* címmel.⁸ A *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban (FSZEK)* a témát először – dokumentálhatóan – a *Referenz-munkacsoport*⁹ 2007. február 28-i ülésén beszélték meg.

A könyvtár 2.0 egész egyszerűen a *web 2.0* könyvtári környezetben történő alkalmazása. „Nem egy új technika meghonosodásáról van szó, hanem egy új szemléletmód bevezetéséről”.¹⁰ Tudniillik „a klasszikus, dokumentum-szemléletű könyvtár-definíció felett közismerten eljárt az idő, az új környezet új információközvetítési módszereket kíván a közgyűjteményektől...”¹¹ Olyan módszereket, amelyeket már használnak az olvasók (közösségi alapú tartalomszolgáltatásokat, közösségszervező és közösségi kapcsolatokat menedzselő oldalakat, közösségi tartalom-előállítókat és tartalommosztókat stb.).¹² A *web 2.0* és a *könyvtár 2.0* jelenséggel már az írott hazai szaksajtó többször is foglalkozott.¹³ Ezek az írások a téma alapcikkeinek tekinthetők.

Jelen tanulmánynak nem az a célja, hogy elméleti síkon közelítse meg, hogy a *könyvtár 2.0* – áttételesen a *web 2.0* – filozófia, eszme, mozgalom, vagy pusztán már létező alkalmazások kumulatív közösségivé tétele, hanem a *FSZEK* honlapján működő 2.0-ás alkalmazások bemutatása. (Az alkalmazások neve után zárójelben indulásának az időpontja szerepel.) Azoknál az alkalmazásoknál időzőm el kicsit hosszabban, amelyek használata még nem annyira elterjedt a hazai könyvtári gyakorlatban. A bemutatott alkalmazások kivétel nélkül a könyvtári tájékoztatáshoz kapcsolódnak.

Európai uniós gyűjtemény 2.0

A *FSZEK* Központi Könyvtárának egy jó évtizedes múltra visszatekintő állománya az *Euroatlanti Integrációs Gyűjtemény* nevet viseli, és a könyvek és időszaki kiadványok mellett van/volt a könyvtár honlapján egy oldala is¹⁴. Korábban az oldal nem nyújtott semmi rendkívülit, tartalmazta a gyűjtemény rövid történetét, a dokumentumállomány összetételét, volt egy linkgyűjteménye, és felkerült rá néhány Európai Unióval, illetve európai uniós tájékoztatással kapcsolatos hír. Nos, ez az oldal tölti be a „kísérleti nyúl” szerepét, ezen az oldalon alkalmazták először komplexen a *könyvtár 2.0*-t.

FSZEKEU közösségi linkgyűjtemény¹⁵ (2007. november)

Induljunk el viszonylag messziről! A kilencvenes években úgy jött létre a *Yahoo*, hogy két stanfordi diák, *David Filo* és *Jerry Young* kedvenc könyvjelzőiket rendezgették, csoportosították, majd alcsoportokat hoztak létre, azaz kiépítettek egy hierar-

chikus, prekoordinált linkgyűjteményt. Az EU gyűjtemény eredeti linkgyűjteménye is így alakult ki.

Ha úgy tetszik, egy linkgyűjteményben is el lehet látni az adott linkeket rövid leírással, annotációval.

Ezzel szemben jelentős előrelépést hozott a web 2.0 egyik speciális találmánya, a közösségi linkgyűjtemény (1. ábra), amely a *del.icio.us*-ön¹⁶ helyezkedik el. Visszakapcsolódva a fejezet első mondatához, le kell szögezni, hogy a *del.icio.us* alapfunkciója eredetileg nem az, hogy közösségi linkgyűjtemény legyen, hanem az, hogy az eddig statikus, egy-egy adott számítógéphez kötött könyvjelzőket elhelyezze a virtuális térben.

Egy-egy linket fogjunk fel egy-egy rekordnak. Egy rekord a következő részekből áll:

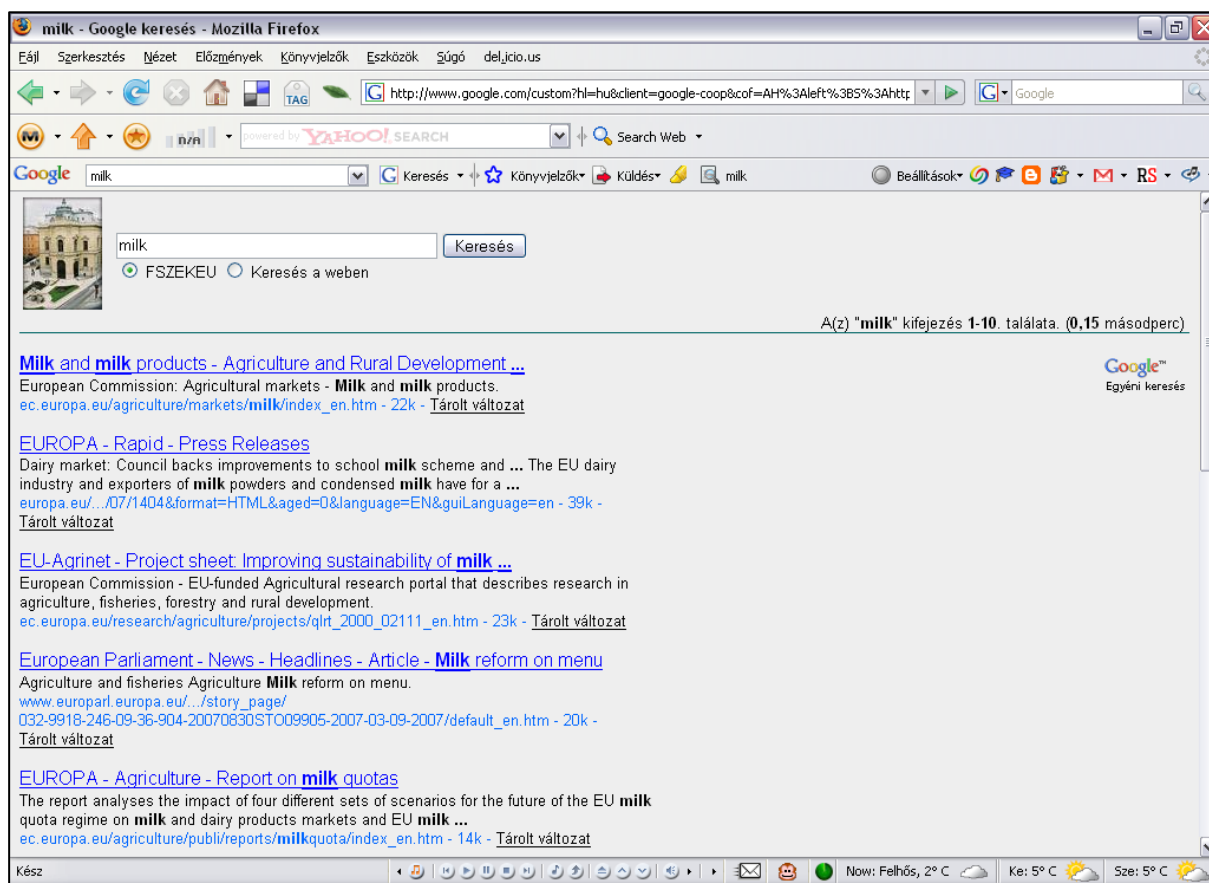
- a webhely neve;
- rövid leírás a webhelyről;
- címkék, amelyek tulajdonképpen tárgyszavak;
- bizonyos esetekben különböző erősségű rózsaszínű téglalapokban látható, hogy rajtunk kívül hányan tartották még érdemesnek lementeni saját rendszerükbe ugyanezt a weboldalt.

Amikor egy-egy rekordot lementünk a *del.icio.us*-ünkbe, akkor a webhelyet mi nevezzük el – habár eredetileg a rendszer felkínál egy elnevezést –, mi adunk róla leírást, és mi látjuk el címkékkel (tagokkal). Az adott *del.icio.us* oldal gazdája természetesen bármikor módosíthatja a fentieket, illetve jogában áll az adott rekordot megosztani (share) vagy nem megosztani másokkal. Itt rögtön találkozunk a web 2.0 két kulcsfogalmával, a *címkézéssel* és a *megosztással*.

Amint lassan gyülekeznek a rekordjaink, az oldal jobb felületén megjelennek a címkék. Amikor egy adott címke rákattintunk, akkor a jobb felületen megjelennek a kapcsolódó címkék (related tags), vagyis azok, amelyek valamelyik rekordban együtt szerepelnek az adott címkével. Illetve a képernyő balján már csak azok a rekordok jelennek meg, amelyek az adott címkével vannak ellátva. „Hab a tortán”, hogy a címkéket egy általunk jónak látott logika alapján összerendezhetjük (bundle), vagyis az történik, hogy egy linkgyűjtemény tárgyszavai között valamiféle logikai kapcsolatrendszer is kiépítünk.

1. ábra A FSZEK eu-s közösségi linkgyűjteménye

2. ábra Találat a *fszekeu* keresőmotorban

Fontos, hogy a már említett rózsaszínű téglalapokon keresztül be tudunk menni azoknak a *del.icio.us* rendszerébe, akik szintén lementették azt a rekordot, tehát valamilyen módon kapcsolódik hozzánk az érdeklődési körük, ebből tippeket kaphatunk hasonló oldalak megtekintéséhez, vagy lementéséhez.

A *del.icio.us/fszekeu* nevezetű közösségi linkgyűjtemény a cikk megírásának pillanatában több mint háromszáz – logikailag rendezett – linket tartalmaz, és ezzel Magyarország legnagyobb EU vonatkozású *könyvtári* linkgyűjteménye.

FSZEKEU keresőmotor a linkgyűjteményhez¹⁷ (2007. május)

A *del.icio.us/fszekeu* önmagában nem több egy korszerűsített linkgyűjteménynél. Attól válik többé, az növeli meg a használati értékét, az helyezi minőségileg magasabb szintre, hogy elkészült hozzá egy keresőmotor (2. ábra).

Az utóbbi pár évben a Google háza táján nincs megállás. Olyan alkalmazásokat tesznek lehetővé az egyszerű felhasználóknak, amelyek használathoz semmilyen különösebb informatikai tudás nem kell. Az egyik ilyen a Google Co-op¹⁸. Egyszerűen csak meg kell adni a keresőmotor elnevezését, ki kell választani a keresőmotor nyelvét, majd be kell írni azokat az URL címeket, amelyekben keresni szeretnénk, azaz személyessé formáltuk magát a Google-t.

A saját keresőmotorunk elve is az „eredeti” Google alapján működik. Vagyis használhatók például a Boole operátorok, illetve a talált rekordok küllemre is ugyanúgy néznek ki.

Mire jó a testre szabott keresőmotor? Az oldal keresőjébe be kell írni a keresni kívánt fogalmat vagy fogalmakat. Az alapbeállítás a FSZEKEU-ban (vagyis a linkgyűjteményben) történő keresés. De akinek ezek a találatok nem elegendők, az kereshet a teljes világhálón is.

A találati lista ugyanúgy jelenik meg, ahogy azt az alap Google-nál megszoktuk. A FSZEKEU keresőmotor nagy előnye, hogy egy adott fogalmat csak és kizárólag európai uniós relációban keres, hiszen a FSZEKEU linkgyűjteményt pásztázza a keresőmotor. Vagyis olvasóink keresőkérdése nem vész el a web végtelennek tetsző kavalkádjában.

Az sem elhanyagolható szempont, hogy mivel a linkgyűjteménybe hivatalos vagy megbízhatóság szempontjából kipróbált oldalak vannak felvéve, minden kapott információ ellenőrzött. Kereshetünk a joganyagban, a hivatalos dokumentumokban és a híryanagokban is.

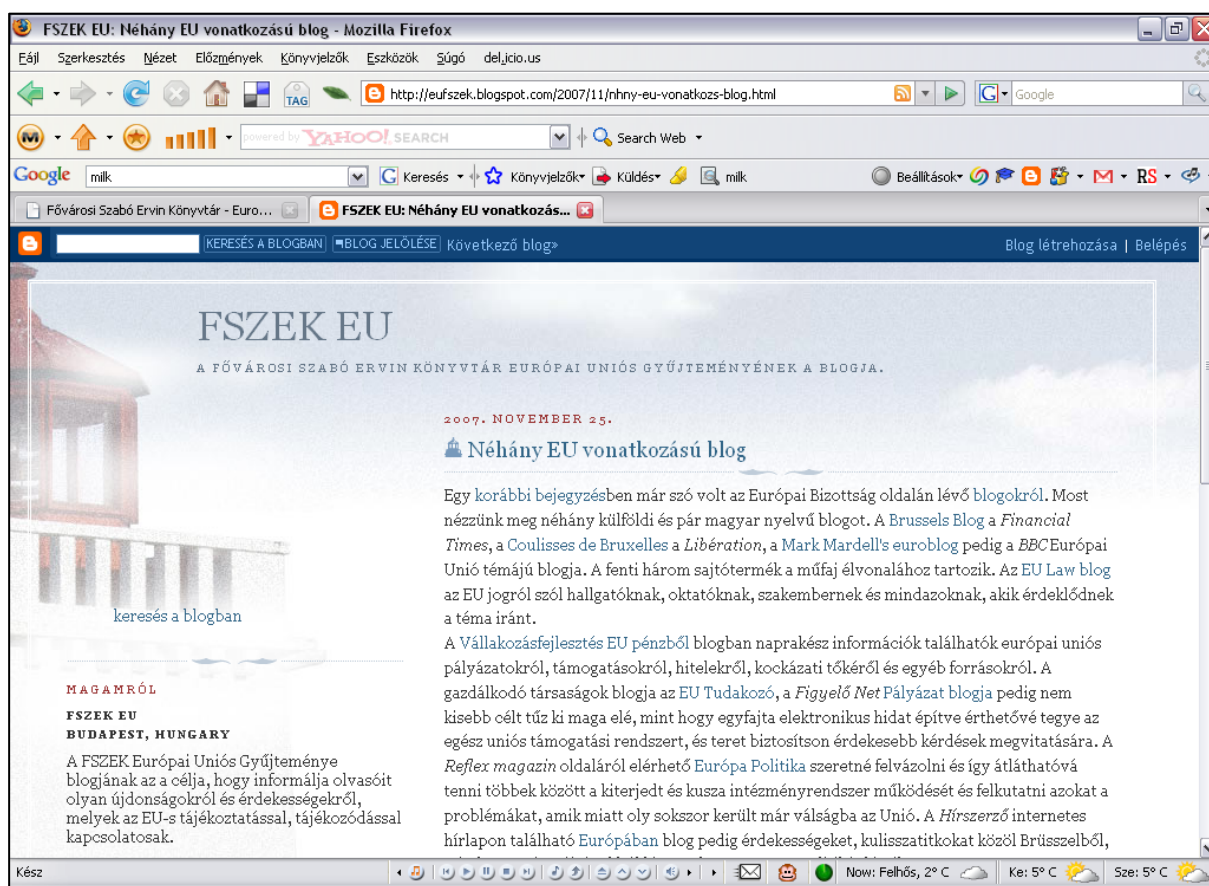
Álljon itt egy példa! Ha a tej és az EU összefüggéseit keressük, és beírjuk a hagyományos Google keresőbe a *milk AND eu* fogalompárt (vagy annak bármiféle variációját), több mint 600 ezer találatot kapunk. Ebből vajon mennyi lehet a releváns? De ha a FSZEKEU keresőmotorba – ami mint tudjuk a

del.icio.us/fszekeu linkgyűjteményben keres – írjuk be a *milk* szót, akkor csak száznál valamivel több találat érkezik, de azok garantáltan relevánsak.

Az a lényeg, hogy a keresőmotor segítségével a linkgyűjteményből már *tartalomszolgáltatás* is végezhető.

FSZEKEU blog¹⁹ (2007. július)

A FSZEK Európai Uniós Gyűjteménye az európai uniós tájékoztatással, tájékozódással kapcsolatos újdonságokról, érdekességekről blogformában informálja olvasóit (3. ábra). A blogforma arra jó, hogy egyrészt címkézni lehet a bejegyzéseket (post), másrészt lehetőséget ad az olvasónak az írásbeli visszajelzésre (comment). A blog – a keresőmotorhoz hasonlóan – a Google keretein belül működik.²⁰

3. ábra FSZEKEU blog

Ebben a blogban nincsen semmi rendkívüli, ami más blogoktól eltérne. Megemlíthető, hogy az oldal alján egy link mutat az *EuTube-ra*²¹, ami az Európai Unió – pontosabban az Európai Bizottság – *Youtube*-on történő megjelenése. Az oldal érdekessége, hogy ha nem az *EuTube* linkre kattintunk, hanem alul a videosáv elnevezés alatt lévő néhány *EuTube*-ból kiragadott kép egyikére, akkor egy kis kockában magának a blognak az oldalán indul el a film lejátszása. Vagyis ez esetben az *EuTube* egy plugin. (A pluginnek felhasználásáról még lesz szó a „Reneszánsz wiki” fejezetben.)

EuFeeds RSS gyűjtemény²² (2007. december)

A közel száz EU vonatkozású feed (tartalomfrissítő rendszer) jó része három kategóriába – EU intézményei, Európai Bizottság, és magyar, illetve külföldi hírlapok EU oldalai – sorolódik (4. ábra).

Olyan, a fenti kategóriákon kívül eső szervezetek, intézmények feedjeit is szolgáltatjuk, mint például az *OECD*, a *Nemzeti Fejlesztési Ügynökség*, a *Tempus Közalapítvány*, vagy a *Külügyminisztérium* EU vonala.

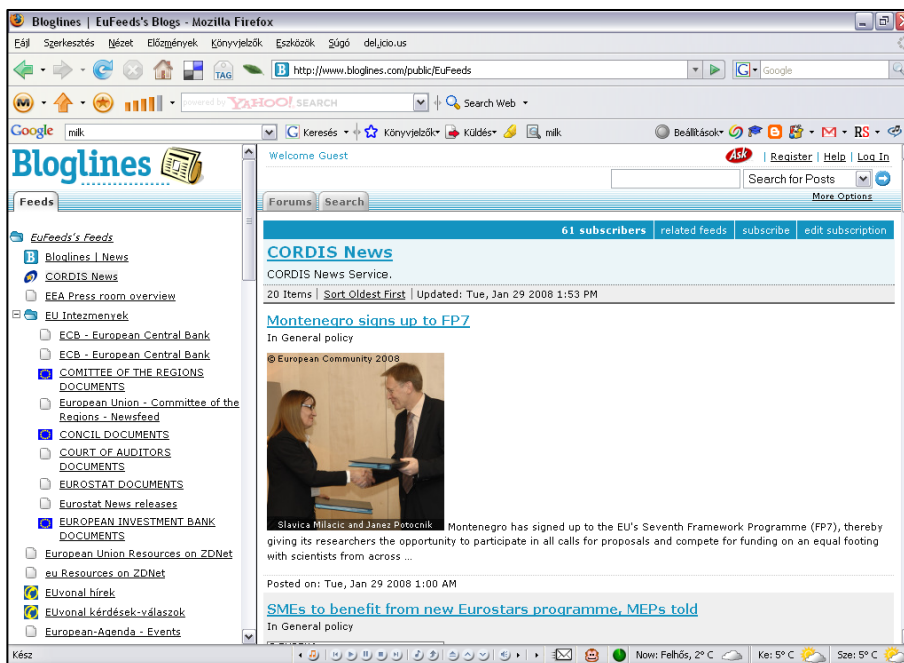
Először a *Netvibes*-on²³ kívántuk elhelyezni a feedeket, de ez nem tűnt jó megoldásnak, mivel a *Netvibes* használatához közölni kell a felhasználónevet és a jelszót, vagyis bárki módosíthatja, esetleg rossz szándékkal. Ezért *Paszternák Ádám*, Országos Idegennyelvű Könyvtár tanácsára a *Bloglines*²⁴ mellett született döntés. Meg kell említeni, hogy a feedeket a használó *.opml*-ként exportálni is tudja magának, vagyis nem kell újra összegyűjtenie a neki tetsző hírcsatornákat.

FSZEKEU wiki²⁵ (2007. július)

Ezen a wikioldalon (5. ábra) van leírva magának a gyűjteménynek a története. Az oldalsávban (sidebar) találhatóak a linkek. A *FSZEKEU* wiki a *PbWiki*²⁶ helyezkedik el.

Az oldal alján lehet e-mailen kapcsolatba lépni az EU gyűjteménnyel, illetve az oldalt le lehet menteni a *del.icio.us*-re, valamint RSS-t lehet kérni – valamennyit egy kattintással.

A *FSZEK* Európai Unió gyűjteménye ezen web 2.0-ás alkalmazásai közti átjárást a wiki és a blog esetében az egymásra és a többi alkalmazásra mutató linkek, a közösségi linkgyűjtemény esetében pedig a „web 2.0” címke biztosítja.

4. ábra Eu-s tartalomfrissítési szolgáltatás

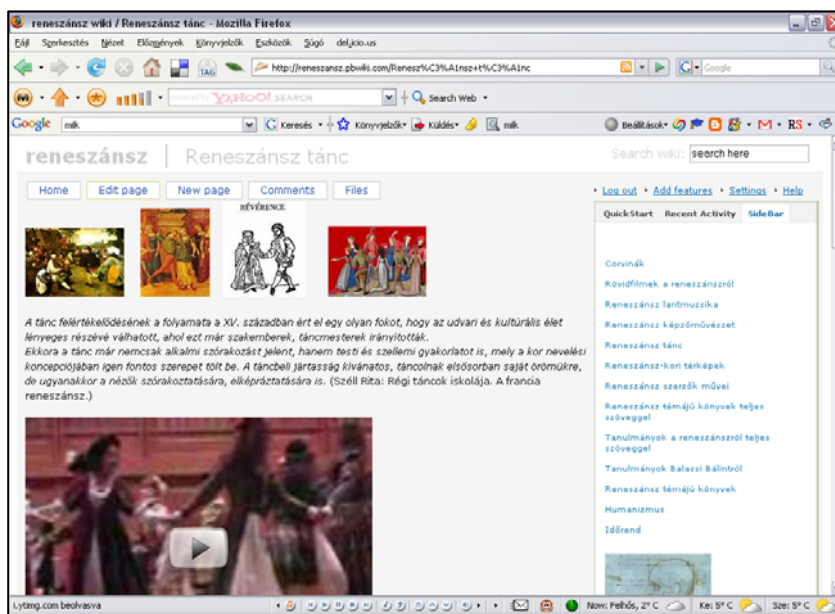

5. ábra FSZEKEU wiki

Reneszánsz wiki²⁷ (2008. január)

2008 a reneszánsz éve Magyarországon. A FSZEK Központi Könyvtára erre az alkalomra készített el egy wikioldalt. Akárcsak a fent említett FSZEKEU, ez is a PbWikin helyezkedik el. Míg a

FSZEKEU wiki a virtuális európai uniós tájékoztatás egyik – messze nem a leglényegesebb – szereplője, addig a reneszánsz wiki (6. ábra) az alapalkalmazás, amelyre olyan látványos elemek épülnek rá, amelyeket a hang- és képmegosztó szoftverek tesznek lehetővé.

6. ábra: A reneszánsz wiki egy oldala

A főoldalon egy rövid leírás található, a lap alján lehet kapcsolatba lépni e-mailen a lap „gazdájával”. Ezen és az összes többi oldalon az oldalsávban (sidebar) található a tartalomjegyzék.

Az oldalsávban a tartalomjegyzéken kívül megemlítendő a „Recent activity” fül, ahol a lapgazda és a szerkesztésbe meghívottak megtekinthetik időrendben a legutóbb szerkesztett oldalakat, illetve a legutóbbi látogatók, pontosabban a legutóbb látogató számítógépek IP címeinek a listáját, bizonyos esetekben a gépek lokalizációját.

A könyvtár 2.0 szempontjából az oldal célja, hogy a lehető legtöbb – rendelkezésre álló – multimédiás lehetőséget kihasználja. Az oldal a szó szoros értelmében véve beszél, énekel, mozog, mi több, táncol.

A „reneszánsz táncok” linkre kattintva látható, hogy a Youtube-ból beépítve három tánc ott van az oldalon. Ez azért jó, mert maga a felvétel megy, és nem a Youtube „körítés” (kommentek, osztályzatok, hasonló oldalak, címkék stb.). Persze az oldal alján lévő linkeknél az eredeti Youtube oldal jön be, mert mégiscsak az említett „körítések” képezik a web 2.0 lényegét.

A „reneszánsz térképek” linkre kattintva látható, hogy az oldal tetején folyamatosan vetítődnek a térképek. Az alatta sorakozó linkekre kattintva a térképeket kinagyítva látjuk.

A „reneszánsz lantmuzsika” oldal linkjeire kattintva korabeli zenék hallhatók.

A „rövidfilmek a reneszánszról” oldalon a felsorolt linkek alatt fut néhány, a témára vonatkozó rövidfilm, alul pedig három egyenesben ki van emelve.

A „tanulmányok Balassi Bálintról” oldalon a bibliográfia felsorolása után megnyugtatóképpen szerepel megint egy Youtube anyag, aminek tartalma egy megzenésített Balassi vers.

A „reneszánsz képzőművészet” oldalon található képek a Web Gallery of Art²⁸ oldaláról származnak, és az oldal alján itt is látható egy film.

A „tanulmányok a reneszánszról teljes szöveggel” és a „reneszánsz témájú könyvek teljes szöveggel” elnevezés magáért beszél.

A „reneszánsz témájú könyvek” oldal a FSZEK OPAC-jából kimásolt irodalomjegyzéket tartalmaz.

A lap alján lévő link az Amazonnak a reneszánsz témájú könyveket tartalmazó oldalára mutat.²⁹

A „reneszánsz szerzők művei” oldalon a felsorolt könyvek a *Magyar Elektronikus Könyvtár*ból származnak. Mivel közülük *Shakespeare* dominál, alul elhelyeztünk egy részletet *Franco Zeffirelli Romeo és Júlia* című filmjéből. Erre kattintva eljutunk az *International Movie Database*-nek³⁰ a filmről szóló rekordjához. Maga az *imdb.com* is web 2.0 szisztémában működik.

Meg kell még említeni, hogy minden oldal jobb felső sarkában a „search wiki”-be beírva indul az oldal keresőmotorja.

A laptulajdonos és a szerkesztésre vagy olvasásra meghívottak ezen kívül minden oldalt elláthatnak kommentárral, illetve látják az eddigi szerkesztéshez felhasznált fájlokat. A források mindenütt meg vannak nevezve, csak és kizárólag nyílt forráskódú szoftverek (Youtube, Bubbleshare³¹, PbWiki) kerültek alkalmazásra, tehát minden jogtisztta, illetve ingyenes. Vagyis egy bizonyos célra szerveződött wikioldalon képesek vagyunk képet, hangot, mozgóképet megosztani – egy külső tárhelyen.

Közösségi linkgyűjtemény újra

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár honlapjának a központi könyvtári oldalán is – sok más könyvtárhoz hasonlóan – fel vannak tüntetve elektronikus folyóiratok.³² Mint az előbbi hivatkozásnál látható, alapesetben egyszerű betűrendes felsorolásról van szó. Nem árt, ha a folyóiratok a honlapon is szerepelnek valamilyen szakrendben. Fel lehetne állítani a szokásos könyvtári ETO szakrendet 0-tól a 9-es főosztályig, és a vegyes témájú folyóiratokat be lehetne sorolni több szakcsoportba is. A *Mozgó Világot* például legalább hét helyre, ami nem nevezhető elegáns megoldásnak. Ezért jó megint a *del.icio.us* alkalmazása, mivel egy-egy folyóiratot akárhány címkével elláthatunk. A *del.icio.us/fszekfoi*³³ (2007. október) adja a közel 300 folyóirat szakrendjét. Azaz, a listában minden folyóirat csak egyszer szerepel, de tetszőleges címkével, tetszőleges „szakba” besorolva, így egy-egy címkére kattintva megnyílnak a címkéhez tartozó folyóiratok rekordjai.

Az EU linkgyűjtemény és a folyóiratok – vagyis két teljesen más terület – „*del.icio.us*-ítése” bizonyítja, hogy a közösségi linkgyűjtemények elég sok mindenre használhatók.

Blogok + közösségi linkgyűjtemény + keresőmotor = mashup

Míg a FSZEKEU keresőmotor az EU vonatkozású közösségi linkgyűjtemény oldalain keresett, addig a FSZEKLitblogs kereső (2007. december) irodalmi tartalomszolgáltatást végez.

Az irodalmi blogok (litblogs)³⁴ *del.icio.us*-ön történő összegyűjtése *del.icio.us/litblogs*³⁵ (2007. december) irodalmi kuriózumnak tekinthető, az érdeklődők nyilván tudják hasznosítani. Ehhez is van egy keresőmotor, a FSZEKLitblogs kereső³⁶, amivel a blogokból tartalomszolgáltatást lehet végezni.

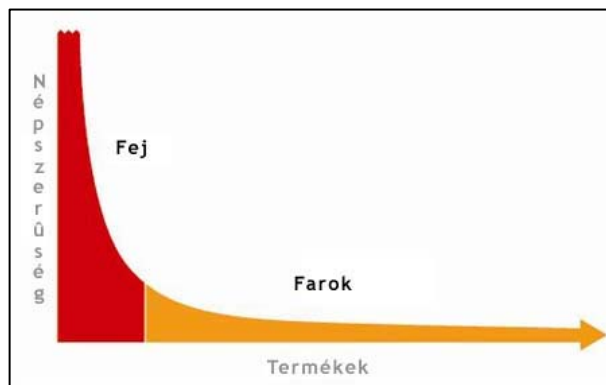
Mi ennek a gyakorlati célja? Egyszerűen a naprakészség. A FSZEK-nek a több évtizedre visszatekintő „Irodalmi kritikák, tanulmányok bibliográfiája” adatbázisa³⁷ van, amely időszak kiadványokat és tanulmányköteteket dolgoz fel. De ebben egy éppen most híressé váló alkotó – legyen bár az Amazonban akár több kötete is – nem feltétlenül szerepel, hiszen nem írtak még róla a feldolgozott magyar folyóiratok, a tanulmánykötetek még kevésbé. Egy irodalmi blogról viszont feltételezzük, hogy naprakész, tehát az irodalmi blogokban való keresés bizonyosan hoz eredményt.

Álljon itt egy amerikai és egy francia példa! Az 1951-es születésű Pulitzer-díjas *Edward P. Jones* a FSZEK katalógusában egy kötetel szerepel, a Litblogs-keresőben 44-szer fordul elő. Az 1967-es születésű *Amélie Nothomb* négy művel szerepel az OPAC-ban, a kereső 55 találatot ad. Az „Irodalmi kritikák, tanulmányok bibliográfiája”-ban nincs róluk rekord.

A FSZEKLitblogs kereső értelemszerűen nem veszi fel a versenyt egy relációs adatbázissal, hiszen a Google-alapú keresőmotor szűkítési lehetőségei korlátozottak, illetve kiad minden említést, így meglehetősen zajos. De mégiscsak közöl valamilyen információt egy-egy alkotóról addig, amíg felfedezi őket a magyar irodalmi közvélemény, publikál róluk, és bekerülnek az „Irodalmi kritikák...” adatbázisba. Ezen kívül támpontokat adhat a könyvtárak szerzeményezési munkájához.

A Litblogs kereső akaratlanul belekeveredett a „hosszú farok” (long tail) jelenségbe. A 7. ábrán látható grafikon fej részén helyezkednek el azok az alkotók, akik közismertek, ha úgy tetszik, a *mainstream* részei: ezek az alkotók kapnak helyet a bejáratott adatbázisokban, akár az „Irodalmi kritikák...” adatbázisban, akár a „Literature Online”

adatbázisban. A fark részben pedig a különböző okokból [még] nem közismertek találhatók. A Litblogs kereső által eljuthatunk a fark részhez, a bejáratott adatbázisokon keresztül nehezen, vagy idővel, vagy soha.

7. ábra „Hosszú fark”

Jelen esetben találkozott három web 2.0-ás alkalmazás: a nem könyvtári emberek által írott irodalmi blogokat a könyvtár a közösségi könyvjelzők segítségével összegyűjti, valamilyen formában rendezi (címkézi), és a Google-féle keresőmotor segítségével azokból tartalomszolgáltatást végez. A több web 2.0-ás alkalmazás együttesét *mashup*nak, vagyis hibrid webalkalmazásoknak hívják.

Közösségi háló (2006. november)

A cikk megírásának a pillanatában a FSZEK tagkönyvtárai és a Központi Könyvtár részlegei közül 16 regisztrálta magát Magyarország legnépszerűbb közösségi hálózatán (social network), az iWiW-en (International Who is Who). A legelső 2006-ban a VI. kerületi Andrassy úti könyvtár volt. A legtöbb ismerőssel a XVIII. kerületi Lőrinci Nagykönyvtár (több mint 6000 fő), a Központi Könyvtár Zenei Gyűjteménye (több mint 5000 fő) és maga a FSZEK (több mint 1000 fő) rendelkezik. Az iWiW fszek-es gyakorlatát a könyvtár Honlap munkabizottsága megvizsgálta, és a következőkre jutott.³⁸

A regisztrációt illetően a kapcsolatot a tagkönyvtárak részéről egy-egy kolléga tartja, ő kezeli a jelöléseket, a visszaigazolásokat és az üzenőfalra írt üzeneteket. A jelölések és visszaigazolások menete jórészt hasonló elven működik. Számos könyvtár jelölt könyvtárosokat és viszont, tehát a kezdeményezés mindkét irányból megfigyelhető volt.

A jelöléseket illetően a regisztráció után a *Zenei gyűjtemény* a zenei kapcsolatok (zenei végzettség, foglalkozás, tevékenységi kör stb.), a *Lőrinci Nagykönyvtár* a kerületi irányítószámok (1181, 1183, 1185, 1188) alapján kezdeményezett és jelölt meg ismerősöket. A FSZEK csak saját kollégákat jelölt. Ez esetben természetesen a „helyi kör” nehezen lett volna meghatározható, hiszen minden budapestit jelölni kellett volna. A könyvtárosok részéről elutasítás nem volt tapasztalható.

A visszaigazolásokot illetően a magánszemélyektől érkező jelöléseket a könyvtárak elfogadják. Szervezetek, intézmények, üzletek stb. esetén a Zenei gyűjteményben ismét a zenei kapcsolat volt az alap, a Lőrinci Nagykönyvtárnál pedig a tevékenység helyi jellege. Elutasítás oka szervezetek esetében a politikai jelleg, illetve a nem konkrét személyek regisztrációja (pl. háziállatok) volt. Sehol nem elvárás a jelölőtől, hogy a megjelölt könyvtár tagja legyen. A könyvtárak ismerősei nagyobb részt magánszemélyek, kisebb részt intézmények, szervezetek.

Az üzenőfal használata, témakörei, használatának rendszeressége könyvtáranként eltérő. A legtöbb és legszerteágazóbb információkat a Zenei gyűjtemény tette fel, az ő aktivitásuk a legnagyobb. Utána a Lőrinci Nagykönyvtár következik, hetente 2-3 üzenettel. A Zenei gyűjteménynél gyakori a zenei előadásokra irányuló meghívó, a Lőrinci Nagykönyvtár a rendezvényeit és szolgáltatásait, a Központi Könyvtár szintén a rendezvényeit reklámozza ilyen módon.

Az iWiW átalakult, és az intézményi, közösségi bejelentkezéseket igyekszik fizetőssé tenni. 2008-tól az iWiW bevezette a klubrendszert. A nonprofit kategóriába sorolt intézményeknek, így a könyvtáraknak 5000,- Ft egyszeri regisztrációs díjat (de a tagok után esedékes havi térítést már nem) kell fizetniük. Ez a változás kérdésessé teszi a közösségi háló további használatát. A kevés ismerőssel rendelkező könyvtáraknak valószínűleg nem éri meg a jelenlét, a Lőrinci Nagykönyvtárnak vagy a Zenei gyűjteménynek ellenben nem éri meg elveszítene a több mint 6000 ismerősét.

Wikipedia³⁹ (2006. november)

Jelen cikknek nem feladata, hogy állást foglaljon a *Wikipedia* és az *Encyclopaedia Britannica* megbízhatóságáról folyó vitában⁴⁰, vagy abban, hogy a kettő egyáltalán összehasonlítható-e, az viszont

tény, hogy például a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak vajmi kevés az esélye arra, hogy valaha is *önálló*⁴¹ *szócikk* legyen a *Britannicában*.

A FSZEK Wikipedia oldala röviden ismerteti a könyvtár történetét, közöl néhány statisztikai adatot, valamint kapcsolódást nyújt a honlapjához, az OPAC-jához, illetve a már említett EU gyűjtemény wikioldalához. Felsőbb kategóriája a „Magyarország Könyvtárai” és a „VIII. kerület”.

Chat referenz (2006. július)

A robbanásszerűen terjedő virtuális referenzszolgáltatások alapja az online chat lett.⁴² A chat tulajdonképpen nem tartozik a „klasszikus” értelemben vett könyvtár 2.0 alkalmazások közé; anynyiban más, mint az e-mail, hogy visszaállítja a szinkrontájékoztatót. Viszont meglévő alap, amelyre olyan web 2.0-ás alkalmazásokat lehet építeni, mint a skype (azonnali üzenetküldő értelemben), a videotelefonálás vagy akár a fájlmegosztás.

A FSZEK-ben a Központi Könyvtár *Közfotár* nevű részlege (korábban Közhasznú Információs Szolgálat) végzi a chat-referenzszolgáltatást.

Képmegosztás⁴³ (2006. november)

A FSZEK Lőrinci Nagykönyvtárának van egy méltán népszerű túrákőre, ennek a dokumentálására alkalmazta először az intézményben az egyik részleg a képmegosztást. A túrák képanyagát a MyOpera szoftver⁴⁴ kezeli. Blogformában lehet beszámolni az eseményekről, így lehetőség van a visszajelzésre. Az elhelyezett anyagok címkézhetőek. RSS szolgáltatást is nyújt.

A KirándulóBlog hatékonyságát mi sem jelzi jobban, mint hogy az első 10 hónap alatt 87 ezer (!) látogatója volt az oldalnak.

Asszisztensképző blog (2007. november)

A FSZEK évtizedek óta folytatja könyvtári asszisztensképző tanfolyamait. A tanfolyamról történő interaktív tájékoztatást és tájékozódást az Asszisztens2007 blog⁴⁵ segíti. Itt a blogmotor nem a Google, mint a FSZEKEU blog esetében, hanem a WordPress⁴⁶. Két RSS hírcsatornát szolgáltat. Található rajta tanfolyami tematikák és kérdőívek.

10+ blog⁴⁷ (2008. január)

A 10+ a FSZEK Börzsöny utcai könyvtárának kezdeményezése tizenéves olvasói számára. A részvétel feltétele a könyvtári tagság, illetve legalább egy bejegyzés megírása. Az oldal a kedvenc linkjeit a *del.icio.us/tizplusz*-on tárolja. Közvetlen elérés nyílik a Google Scholarra. A Meebo-val lehetőség van az oldalon a chatelésre. A képmegosztás a Flickr segítségével történik; működik az RSS szolgáltatás. Az oldal fel tudja készíteni ifjú bloggereit a web 2.0 használatára.

RSS⁴⁸ (2005. november)

Az RSS (Really Simple Syndication) szolgáltatás volt a FSZEK első könyvtár 2.0-ás alkalmazása. Öt hírcsatornát szolgáltat, ezek az Aktuális, a Hírek, a Rendezvények, a Kiállítások és a Játsszunk. Amíg az első fejezetben említett EuFeeds külső RSS-eket gyűjt össze, ez a FSZEK híreit szolgáltatja.

Képzés

A FSZEK Központi Könyvtára 2002 óta tart könyvtár- és internethasználói képzéseket alap- és haladó szinten. A tanfolyamokat elvégzők a továbbiakban egy internetklub keretében gyakorolhatnak, és képezhetik tovább magukat. 2007-ben néhány klubfoglalkozáson bemutattak bizonyos web 2.0-ás alkalmazásokat:

- az iGoogle és a Netvibes személyre szabott elkészítése,
- feltöltés és megosztás a box.net tárhelyen,
- blogolás a Google-on,
- közös dokumentumszerkesztés a Google Doc felületen,
- a Google Picasa, a Flickr és a Youtube használata.

Következtetések

A könyvtár 2.0 megjelenése alapvetően megváltoztatja a könyvtár, benne a tájékoztatás munkáját is, hasonlóan, mint annak idején az internetnek (*nota bene* a web 1.0-nak) a megjelenése. Az az óriási különbség, hogy a könyvtár 2.0 alkalmazások nem kívánnak anyagi beruházást, hiszen adott a számítógéppark, adottak a szakképzett tájékoztató könyvtárosok, és többnyire nincs szükség méregdrága szoftverekre. Egyvalami kell hozzá, az pedig a szemléletváltás. Egyik könyvtár, így a Fő-

városi Szabó Ervin Könyvtár számára sem az volt a kérdés, hogy kell-e vagy nem a könyvtár 2.0, hanem az, hogy mikor és milyen ütemben vezeti be alkalmazásait.

Irodalom és jegyzetek

- ¹ A blog címe: <http://www.librarycrunch.com/>; a Library Journal 2006.09.01. számában Laura C. Savastinukkal publikált cikke, amely a *Library 2.0 : Service for the next-generation library* címet viseli, a Könyvtár 2.0 kiáltványaként is felfogható. <http://www.libraryjournal.com/article/CA6365200.html>
- ² MANESS, J.: Library 2.0 Theory: Web 2.0 and Its Implications for Libraries. = Webology, 3. köt. 2. sz. 2006. <http://www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html>
- ³ MILLER, Paul: Web 2.0 : Building the New Library. = Ariadne, 45. köt. 2005. okt. <http://www.ariadne.ac.uk/issue45/miller/>
- ⁴ MILLER, Paul: Library 2.0 : The Challenge of Disruptive Innovation című cikke 4. lánkjegyzetében. = Talis White Paper. 2006. febr. http://www.talis.com/resources/documents/447_Library_2_prf1.pdf
- ⁵ CHAD, Ken: Library 2.0. = Public Library Journal, 20. köt. 4. sz. 2005. p. 11–12. <http://www.talis.com/resources/documents/pla2005.pdf>
- ⁶ CHAD, Ken–MILLER, Paul: The Libraries Matter?: The Rise of Library 2.0. = Talis White Paper. 2005. nov. http://www.talis.com/applications/downloads/white_papers/DoLibrariesMatter.pdf
- ⁷ PI. ALBANESE, Andrew Richard: Campus Library 2.0. = Library Journal. 129. köt. 7. sz. 2004. p. 30–33., majd hozzászólások későbbi számokban a cikkhez.
- ⁸ KIT 2006/30. november 04. http://www.gmconsulting.hu/inf/kit/hircsokor/konyvtar_20.htm
- ⁹ A munkacsoport célja: foglalkozás a könyvtár tájékoztató munkájával és tájékoztatáspolitikájával, beleértve az ide tartozó tartalmi és informatikai kérdéseket.
- ¹⁰ LÁDI László: Könyvtár 2.0. = Könyv, könyvtár, könyvtáros, 17. köt. 2. sz. 2008. p. 16–28.
- ¹¹ KISZL Péter: Trendek és tendenciák az információszolgáltatások területén: könyvtár 2.0. Az elektronikus információszolgáltatás elméleti és gyakorlati kérdései – konferencia. Szombathely, 2006. október 10. Berzsényi Dániel Könyvtár. http://www.vasidigitkonyvtar.hu/vdkweb/iksz_konferencia/kiszl.html
- ¹² LÁDI, 2008.
- ¹³ PASZTERNÁK Ádám–TAKÁCS Dániel–MIKULÁS Gábor: Könyvtár 2.0, avagy közösen vagyunk tudásbirtokosok. = Könyv, könyvtár, könyvtáros, 16. köt. 9. sz. 2007. p. 10–23. és LÁDI, 2008.

- 14 http://www.fsze.hu/konyvtaraink/kozponti_konyvtar/euroatlanti_integracios_gyujtemeny
- 15 <http://del.icio.us/fszekeu>
- 16 <http://del.icio.us>
- 17 <http://del.icio.us/fszekeu/FSZEKEU>
- 18 <http://www.google.com/coop/>
- 19 <http://eufszek.blogspot.com/>
- 20 <https://www.blogger.com/start?hl=huChad>
- 21 <http://www.youtube.com/eutube>
- 22 <http://www.bloglines.com/public/EuFeeds>
- 23 <http://www.netvibes.com/>
- 24 <http://www.bloglines.com>
- 25 <http://fszekeu.pbwiki.com/>
- 26 <http://pbwiki.com/>
- 27 <http://reneszansz.pbwiki.com>
- 28 <http://www.wga.hu/>
- 29 Az Amazonra történő hivatkozás – például az új generációs OPAC-ok esetében is – azért lenne fontos, mert készen talál egy adott rekordot a kivonattal, a címkézéssel, a minősítéssel, az olvasói kommentekkel, a rekordkapcsolatokkal, azaz sok könyvtári munkát megspórol.
- 30 <http://imdb.com>
- 31 <http://www.bubbleshare.com/>
- 32 http://www.fsze.hu/?tPath=/konyvtaraink/kozponti_konyvtar/linkgyujtemeny/efolyoiratok&prk=76780936
- 33 <http://del.icio.us/fszekfoi>
- 34 Az irodalmi blogokról bővebben: PALLAG Zoltán: Óriás szellemek – a Web 2.0 és az irodalom(kritika). = Magyar Narancs, 19. köt. 46. sz. 2007. p. 30–31. <http://mancs.hu/index.php?gcPage=/public/hirek/hir.php&id=15526>
- 35 <http://del.icio.us/litblogs>
- 36 <http://del.icio.us/litblogs/keres%C5%91motor>
- 37 <http://database.fsze.hu:2007/irodopt/irod0402.htm?v=irod&a=start&a1>
- 38 A jelentést Csámpai Zoltán készítette.
- 39 http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C5%91v%C3%A1rosi_Szab%C3%B3_Ervin_K%C3%B6nyvt%C3%A1r
- 40 A Wikipedia és a Britannica összehasonlításáról lehet olvasni például itt: Wiki's Wild World. = Nature, 438. köt. 7070. sz. 2005. p. 890.
- 41 A Britannica Online-ban meg van említve néhány másik nagy könyvtárral a Magyarország kulturális életét taglaló szócikkben.
- 42 MOYO, Lesley M.: Elektronikus könyvtárak és az új szolgáltatási paradigma megjelenése. = TMT, 52. köt. 3. sz. 2005. p. 127–130.
- 43 <http://my.opera.com/fairenc/blog/>
- 44 <http://my.opera.com>
- 45 <http://www.fsze.hu/asszisztens/>
- 46 <http://wordpress.com/>
- 47 <http://www.fsze.hu/tizplusz/>
- 48 <http://www.fsze.hu/rss>

Irodalom

ANDERSON, Chris: Hosszú farok. Budapest, HVG Kiadó, 2007. 276 p. ISBN 963 968620 5

CASEY, Michael E.–SAVASTINUK, Laura C.: Service for the next-generation library. = Library Journal, 131. köt. 14. sz. 2006. p. 40–42. <http://www.libraryjournal.com/article/CA6365200.html> [2008.01.15.]

CHAD, Ken: Library 2.0. = Public Library Journal, 20. köt. 4. sz. 2005. p. 11–12. <http://www.talis.com/resources/documents/pla2005.pdf> [2008.03.17.]

KISZL Péter: Trendek és tendenciák az információsztálgáltatások területén: könyvtár 2.0. Az elektronikus információsztálgáltatás elméleti és gyakorlati kérdései – konferencia. Szombathely, 2006. október 10. Berzsényi Dániel Könyvtár. http://www.vasidigitkonyvtar.hu/vdkweb/iksz_konferencia/kiszl.html [2007.12.30.]

LÁDI László: Könyvtár 2.0. = Könyv, könyvtár, könyvtáros, 17. köt. 2. sz. 2008. p. 16–28.

MANESS, J.: Library 2.0 Theory: Web 2.0 and Its Implications for Libraries. = Webology, 3. köt. 2. sz. 2006. <http://www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html> [2008.01.15.]

MILLER, Paul: Web 2.0 : Building the New Library. = Ariadne, 45. köt. 2005. okt. <http://www.ariadne.ac.uk/issue45/miller/> [2008.03.15.]

MILLER, Paul: Library 2.0 : The Challenge of Disruptive Innovation című cikke 4. lábjegyzetében. = Talis White Paper. 2006. febr. http://www.talis.com/resources/documents/447_Library_2_prf1.pdf [2008.03.15.]

MOYO, Lesley M.: Elektronikus könyvtárak és az új szolgáltatási paradigma megjelenése. = TMT, 52. köt. 3. sz. 2005. p. 127–130. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=3877&issue_id=460 [2008.01.15.]

PALLAG Zoltán: Óriás szellemek – a Web 2.0 és az irodalom(kritika). = Magyar Narancs, 19. köt. 46. sz. 2007. p. 30–31. <http://mancs.hu/index.php?gcPage=/public/hirek/hir.php&id=15526> [2007.12.16.]

PASZTERNÁK Ádám–TAKÁCS Dániel–MIKULÁS Gábor: Könyvtár 2.0, avagy közösen vagyunk tudásbirtokosok. = Könyv, könyvtár, könyvtáros, 16. köt. 9. sz. 2007. p. 10–23.
<http://konyvtar20.pbwiki.com/>
[2007.12.16.]

SZALÓKI Gabriella: Virtuális együttlét, valós siker: az online közösségek. = TMT, 53. köt. 9. sz. 2006. p. 409–421.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4503&issue_id=475
[2007.12.30.]

TAKÁCS Dániel–MIKULÁS Gábor: Könyvtár 2.0. = KIT, 39. sz. 2006.
<http://www.gmconsulting.hu/inf/kit/hircsokor/konyvtar20.htm>
[2007.12.30.]

Beérkezett: 2008. II. 13-án.

Kukor Ferenc

a FSZEK Központi Könyvtára
szakértője, csoportvezetője,
a Referenz Munkabizottság titkára.
E-mail: kukorf@fszek.hu

Könyvtárosok kitüntetése Szent István ünnepe alkalmából

Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje

Szabó Sándor, az ELTE nyugalmazott egyetemi docense,
Cserbák András, az MTA Könyvtárának munkatársa.

Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt

Varga-Sabján Gyula, a kiskunhalasi Martonosi Pál Városi Könyvtár igazgatója.

Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt

Maróti Katalin, a budapesti Könyvtárellátó Nonprofit Kft. ügyvezető igazgatója

Magyar Köztársasági Bronz Érdemkereszt

Mayerné Baán Magdolna, a Soroksári Múzeum Baráti Körének alapítója, nyugalmazott könyvtáros
Pál Miklósné, a Békés Megyei Könyvtár és Humán Szolgáltató Centrum nyugalmazott igazgató-helyettese,
Zorkóczy Antónia, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkaügyi osztályvezetője.

Széchenyi Ferenc Díj

Pojjákné dr. Vásárhelyi Judit, tudományos kutatónak, az Országos Széchényi Könyvtár XV-XVIII. századi Könyvtártörténeti Osztály vezetője,

Ramháb Mária, a kecskeméti Katona József Könyvtár igazgató főtanácsosa,

dr. Szögi László, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Egyetemi Levéltár főigazgatója

Szinnyei József Díj

Kereszturi József, a pécsi Városi Könyvtár igazgatója,

Keszeiné Barki Katalin, a Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója,

Kégli Ferenc, az OSZK nyugalmazott osztályvezetője,

dr. Virágos Márta, a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár főigazgatója,

dr. Wojtilláné dr. Salgó Ágnes, az OSZK Régi Nyomtatványok Tára osztályvezetője,

Zselinszky Lászlóné, a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár osztályvezetője.

Szívből gratulálunk!

A TMT szerkesztősége